

cet enim formaliter non sint iusti ipsa iustitia Dei (Concil. Trid. sess. VI. cap. 7.), sed iustitia, charitate, sanctitate ipsis inherente, quae in eorum cordibus diffunditur per Spiritum Sanctum; est tamen hoc ipsum donum inherens sanctificantis gratiae veluti vinculum spiritale, quo animae iustae singulari modo uniuertur cum Deo sanctificatore, ac proinde Deus nominatimque, loquendo secundum appropriationem, Spiritus Sanctus « eis datur, » « in eis habitat, » « in eis manet » Io. XIV. 23; Rom. V. 3; 1. Io. IV. 16. De hac Spiritus Sancti inhabitatione agimus in Tract. de Trin. tota Sectione IV. Consuli possunt theologi in S. Th. 1. q. 43. et in 1. dist. 14. atque inter ceteros s. Bonavent. 1. d. 14. a 2. q. 1; Molina in 1. q. 43. a. 3. (qui paucis sed clarissime de hac re agit); Suarez de Trin. 1. XII. c. 5; Lessius De perfect. div. 1. XII. c. 10. n. 74. seqq., et De summo bono 1. II. c. 1. n. 4. 5; Petav. de Trin. 1. VIII. c. 4. seqq.

Sicut ergo summum bonum in se iam ex ipsa ratione creationis est « omne bonum » creaturae *efficienter*, et omne bonum *finaliter* ut finis obiectivus quidem creaturae universae, ut finis formalis creaturae intellectualis; ita Deus ipsum bonum naturae, quod est ab ipso et ad ipsum, voluit in ordine gratuitae sanctificationis ultra omnes eius exigentias sublevare ad communionem boni sui, reddens se ipsum bonum creaturae sua per unionem hypostaticam in filiationem naturalem, per unionem gratiae in filiationem adoptivam, et per unionem gloriae in beatificationem respondentem dignitati filiorum: « si autem filii, et heredes » Rom. VI. 17. Igitur « nemo bonus nisi unus Deus; summum bonum hoc est tuum bonum, o anima. Quid ergo deest, cui summum bonum bonum est?.... Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium; ipse erit bonum tuum, a quo tu in tuo genere factus es bonus, et omnia in suo genere facta sunt bona » Aug. in Ps. 102. n. 8.

THESIS XXX.

Quomodo Deus sit pulchritudo.

« Sicut Deus est ipsa veritas et ipsa bonitas, ita est ipsa pulchritudo atque adeo causa exemplaris et efficiens omnis pulchritudinis derivatae. »

Cum vero et bono intime cohaeret *pulchrum*. Est itaque Deus sicut ipsa veritas et ipsa bonitas, ita ipsa pulchritudo essentialis. *Pulchrum* a posteriori ex effectu definitur ab Angelico 1. q. 5. a. 4. ad 1: « pulchra dicuntur, quae visa placent. » Hinc animadvertis ibidem s. doctor, *pulchrum* referri ad vim cognoscitivam, sicut bonum ad appetitum. Quare in definitione tradita, si extendatur ad *pulchrum* qua late patet, visio intelligi debet non modo sensibilis, sed etiam et maxime intellectualis. Hoc autem modo definitio sub se comprehendit, quae non univoce sed tantum analogice convenient in ratione, ex qua dicuntur *pulchra*. Quare non una et eadem pulchri ratio postulari debet sed tantum analogia in diversis, quae sunt et dicuntur *pulchra*. *Pulchrum* infimae rationis potest dici, quod per se et immediate delectat sensum tantum visus et auditus, in quibus maior est analogia cum facultate cognoscente, quam in ceteris sensibus; sicut color pulcher et sonus pulcher dicitur. *Pulchrum* gradu altero et perfectius est, quod vel per sensum visus et auditus vel per imaginationem pertinet ad vim intellectualis hancque delectatione afficit. Facile patet, *pulchrum* utroque hoc sensu *formaliter* (1) esse non posse nisi in sensibilibus, quae sint sensibilia vel in se et reipsa, vel tamquam sensibilia exhibantur.

Quia vero illa definitio ex effectu petita non declarat *pulchrum*, quid sit in se; « non enim ideo pulchra sunt, quia delectant; sed ideo delectant, quia pulchra sunt » (cf. Augustinum De vera relig. c. 32.); intestina ratio et essentia pulchritudinis inquirenda manet. Ea generatim constitui videtur in multiplicitatis unitate: « pulchra ideo,

(1) Esse *formaliter* hic opponitur ei, quod dicitur esse *eminenter*.

quia similes sibi partes sunt, et aliqua copulatione ad unam convenientiam rediguntur » Aug. l. c. c. 32. n. 59. Dicendum igitur, multa esse instar materiae, et unitatem esse ipsam formam pulchritudinis: « omnis pulchritudinis forma unitas, » inquit idem Augustinus ep. 18. al. 63. ad Coelestin. n. 2. Unde quo maior et magis distincta multiplicitas, dummodo intensio unitatis ei respondeat, eo maior erit pulchritudo, sive sit multiplicitas simultanea in spatio, ut pulchritudo picturae; sive successiva in tempore, ut pulchritudo musicae. Ubi vero deest unitas et commensio, ipsa deest pulchritudinis formalis ratio. Contra si unitas esset maxima in omnimoda simplicitate, et maxima virtualis multiplicitas, pulchritudo foret maxima. Hoc autem in sensibilibus esse non potest.

Hinc alia est eaque altior ac nobilior pulchritudo in mere intelligibilius et intellectualibus. Quae enim nec sensuum nec imaginationis obiectum sunt, sed solo mentis intuitu visa delectant, pulcherrima sunt pulchritudine, quam illa altera sensilis non eiusdem rationis sed analogatantum est. Hinc pulchritudo intelligibilis est et in ipsis veritatibus abstractis, quae in mirabili sua connexione, atque adeo in unitate et simplicitate principiorum et in mira varietate ac concentu consequentium visae mentem rationalem purissima voluptate perfundunt. In realiter existentibus unitas in multiplicitate ac pulchritudo mente percipienda est imprimis in omni vita sive vegetali, sive sensitivâ, ex qua vita velut effectus ac nuntii pulchritudinis intestinae promanant pulcherrima phaenomena sensibilia in corporibus vegetalibus et animalibus. Hinc intelligi potest, quanto nobilior sit pulchritudo in anima rationali, et adhuc excelsior in puris spiritibus, ubi maxima unitas et simplicitas substantiae nobilissimae, et admirabilis varietas facultatum, virium ac virtutum (1). Sublimissima demum

(1) Sensibilibus, vegetantibus, sensitivis « longe pulchrior est anima rationalis, in qua non solum ratio structurae corporis et omnium sensuum, sed etiam facultas intelligendi, recordandi et libere quidlibet amplectendi vel repudiandi continetur. Per intellectum concipit totum mundum, et omnium rerum in se velut picturas invisibles pingit. Per

est animae et spiritus pulchritudo in elevatione supernaturali per gratiam sanctificantem, per habitus et virtutes divinitus ei infusas et per consortium divinae naturae, quae pulchritudo in consummatione per gloriam beatificam compleetur.

Iam vero totius pulchritudinis, ordinis, harmoniae, multiplicitatis et unitatis sive in corporeis sive in spiritualibus, in naturalibus et supernaturalibus causa exemplaris et efficiens infinite eminens est summa illa unitas, quae, Deus est; ita ut omnis haec pulchritudo in creatis simul comprehensa, omnisque splendor veritatis ac bonitatis in omnibus spiritualibus creaturis resplendens non sit nisi aliqua languida imago et obscura adumbratio pulchritudinis Dei, qui est « ipsum secundum se atque secum uniforme semper existens pulchrum, atque fontanam universi pulchri pulchritudinem in se ipso eminenter anticipans » (1) Dionys. div. nom. 4. §. 7. Eius enim essentia una et simplicissima in hac sua simplicitate imprimis comprehendit omnes omnium perfectionum rationes, quas nos distinguere possumus; comprehendit deinde eo ipso ut imitabilis ad extra eminenter rationes omnes omnium non modo existentium sed etiam possibilium; comprehendit porro una cogitatione infinita, quae est ipsa eius substantia, omnes omnis veri rationes in ipsa sua essentia, et comprehendit una substantiali voluntione omnes omnis boni rationes in eadem sua essentia. Haecque omnia in eo sunt unum simplicissimum intelle-

memoriam omnes illas firmiter retinet, et cum opus fuerit in usum profert; quam vasti sunt illi sinus tot innumerabilium formarum et tot tantarumque rerum capaces. Per voluntatem omnibus uti vel frui et de omnibus ad suum commodum disponere, imo sibi ipsi scopum vitae statuere potest. Neque refert, sive haec omnia possit anima per simplicem substantiam sive per facultates distinctas, quia omnium ratio in ipsa simplici essentia continetur. Necesse est igitur animam rationalem esse substantiam mirae pulchritudinis et perfectionis, adeo ut, si clare cognosceretur prout est in se ipsa, divinitas quaedam videri posset, et eius contemplatio incredibili voluptate mentem perfunderet, Lessius de Providentia l. I. n. 42; De summo bono l. II. c. 16. n. 135.

(1) Ως αύτο καθ' ἐαυτο μεθ' ἐαυτο μονοειδες ἀει ὅν καλον, πάντος καλου την πηγανη καλλωνη ὑπεροχικως ἐν ἐαυτῳ προεχον.

ctuale *Esse*, adeo ut unitas perfectionis cui repugnat omnis diversitas, sua infinita intensione aequipolleat et superemineat infinitis distinctis, si ea mens concipere posset. Si porro consideremus unitatem simplicissimam essentiae infinitae cum distinctione reali et necessaria personarum Patris, Filii, et Spiritus Sancti inter se, in perfecta identitate cum essentia, quadamtenus cogitando concipere vel potius in hac nostra caligine suspicari possumus, quomodo Deus sit ipsa pulchritudo absoluta in se (1), in cuius comprehensione et amore infinito ipsa divina beatitudo consistit, et cuius clara visione omnis mens creata in amorem rapitur et continuo beata est.

(1) Agit de hac re Augustinus de Trin. I. VI. c. 10. n. 11. Filium ab Hilario speciem appellatum esse inquit, « credo propter pulchritudinem. » Hanc dein declarat formaliter ut Filius est imago Patris ex eo, quod est « prima aequalitas et prima similitudo nulla in re dissidens et nullo modo inaequalis et nulla ex parte dissimilis; sed ad identitatem respondens ei, cuius est imago. » Pulchritudinem porro explicat in Deo, « ubi est prima et summa vita, cui non est aliud vivere et aliud esse; sed idem est esse et vivere; et primus ac summus intellectus, cui non est aliud vivere et aliud intelligere; sed id quod est intelligere, hoc vivere, hoc esse est, unum omnia: tamquam Verbum perfectum, cui non desit aliquid, et ars quaedam omnipotentis atque sapientis Dei plena omnium rationum viventium, incommutabilium, et omnes unum in ea, sicut ipsa unum de uno, cum quo unum. Ibi novit omnia Deus quae fecit per ipsum, et ideo cum decadant et succedant tempora, non decepit aliquid vel succedit scientiae Dei. »

CAPUT. IV.

DE DIVINIS PROPRIETATIBUS NEGATIVIS IN COMPARATIONE

AD TEMPUS ET LOCUM.

THESES XXXI.

De propria ratione aeternitatis divinae.

« Ex perfectione essentiae divinae intelligitur aeternitas divina ut interminabilis vitae tota simul et perfecta possessio, cui duratio successiva seu tempus internum absolute repugnat. Quae divinae aeternitatis notio ex Scripturarum doctrina confirmatur. »

I. Si aeternitas simpliciter concipiatur tamquam duratio (1) initio et fine carens, sive duratio sine termino; formalis ratio aeternitatis, quae Dei propria est, non satis declaratur (2). Potest enim duratio sine termino intelligi imprimis ut duratio motus continui, in quo nullus quidem sit ultimus terminus totius durationis, singulae tamen eius partes quibus constet, terminentur. Licet huiusmodi duratio constans partibus sine initio sive sine primo termino esse non posset; potest tamen esse sine termino ultimo, atque

(1) Duratio tam rei permanentis (ut substantiae) quam rei essentia-liter successivae (ut motus) nihil est aliud, quam ipsa res actualis seu ipsa rei existentia, quatenus in successivis consideratur formaliter interna successio continua, et in permanentibus existentia comparatur cum successione externa reali vel possibili. Duratio ergo ab existentia non distinguitur realiter, quia nihil reale addit existentiae; distinguitur tamen ratione, quia aliis est conceptus existentiae et aliis durationis. Unde sicut alia est existentia successivi, cuius *esse* consistit in ipsa successione, et alia permanentis; eodem modo etiam differt utriusque duratio. Cf. Suarez Metaphys. disp. 50. sect. 1. 2.

(2) « Manifestum est, tempus et aeternitatem non esse idem. Sed huius discriminis rationem quidam assignarunt in hoc, quod aeternitas caret initio et fine; tempus autem habet principium et finem. Sed haec est differentia per accidens et non per se; quia dato, quod tempus semper fuerit et semper futurum sit secundum positionem eorum, qui motum coeli ponunt sempiternum, adhuc remaneret differentia inter aeternitatem et tempus, ut dicit Boëthius in l. de Consol. ex hoc, quod aeternitas est tota simul, quod tempori non convenit. » S. Th. 1. q. 10. a. 4. Cf. Augustin. l. qq. 83. q. 19.